

**ТОҒАЕВ Салим Собирович,**

«Банк ва жамғарма иши» кафедраси  
ўқитувчиси, Самарқанд иқтисодиёт ва сервис  
институти;

**ТЎРАБЕКОВ Соҳибжон Шербой ўғли,**

Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти,  
тадқиқотчи

# БАНК КРЕДИТЛАРИНИ АЖРАТИШ ОРҚАЛИ АҲОЛИ БАНДЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ МАСАЛАЛАРИ

УДК 331.4  
ББК 65.01

---

## **ТОҒАЕВ С.С., ТЎРАБЕКОВ С.Ш. БАНК КРЕДИТЛАРИНИ АЖРАТИШ ОРҚАЛИ АҲОЛИ БАНДЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ MASALALARI**

Мазкур мақолада аҳолининг иш билан бандлигини ошириш ва ишсизликни камайтиришнинг ижтимоий-иқтисодий аҳамияти ёритилган. Аҳоли бандлигини таъминлашда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг ролини ошириш ҳамда уни ривожлантириш йўллари, коллеж битирувчилари учун тижорат банклари томонидан берилаётган имкониятлар статистик маълумотлар асосида очиб берилган. Бандликни таъминлаш борасида амалий тавсиялар ишлаб чиқилган.

Таянч иборалар: бандлик, меҳнат ресурслари, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик, тижорат банклари, банк кредити.

---

## **ТОҒАЕВ С.С., ТУРАБЕКОВ С.Ш. ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ ПУТЕМ ВЫДЕЛЕНИЯ БАНКОВСКИХ КРЕДИТОВ**

В данной статье раскрыто социально-экономическое значение повышения занятости населения и снижения процента безработицы. На основе статистических данных раскрыты пути повышения роли и развития малого бизнеса и частного предпринимательства в обеспечении занятости населения, выгодные предложения для выпускников колледжей, предоставляемые со стороны коммерческих банков. Разработаны практические рекомендации по поводу обеспечения занятости населения.

Ключевые слова: занятость, трудовые ресурсы, малый бизнес и частное предпринимательство, коммерческие банки, банковский кредит.

**TOGAYEV S.S., TURABEKOV S.SH. ISSUES OF ENSURING THE EMPLOYMENT OF THE POPULATION THROUGH BANKING LOANS EXTENDING**

In the article, the socio-economic importance of the population employment rate increasing and reducing the unemployment rate are discussed. Ways of increasing the role and development of small businesses and private entrepreneurship in providing employment, favorable offers for college graduates provided by commercial banks are disclosed on the basis of statistical data. Practical recommendations of the employment provision have been suggested.

Keywords: employment, labor resources, small business and private entrepreneurship, commercial banks, bank loan.

**Мамлакатимизда олиб борилаётган ислохотларнинг бош мақсади иқтисодий ўсишнинг барқарор суръатларини таъминлаш орқали аҳоли турмуш фаровонлигини юксалтиришдир. Бу муаммони ҳал этишда аҳолининг иш билан бандлик масаласи алоҳида ўрин тутади. Шу сабабли, мамлакатимизда аҳоли бандлигини таъминлаш амалга оширилаётган барча сифат ва миқдор ўзгаришларнинг бош мақсади сифатида белгиланган.**

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 5 октябрдаги «Тадбиркорлик фаолиятининг жадал ривожланишини таъминлашга, хусусий мулкни ҳар томонлама ҳимоя қилишга ва ишбилармонлик муҳитини сифат жиҳатидан яхшилашга доир қўшимча чоратadbирлар тўғрисида»ги ПФ-4848 сон фармони энг аввало, хусусий мулкни ҳуқуқий ҳимоя қилишни янада кучайтириш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик учун қулай шарт-шароитлар яратиш ва ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, республиканинг инвестициявий жозибаторлигини оширишга йўналтирилган ва ушбу соҳада давлат сиёсатининг сифат жиҳатидан янги даражага ўтишидан далолат беради<sup>1</sup>.

Бинобарин, юртимизда ҳар йили миллий иқтисодиётни барқарор ривожлантириш, ҳудудий кесимларда меҳнат ресурсларидан янада тўлиқ ва оқилона фойдаланиш, аҳолининг ижтимоий муҳофазасини таъминлашга қаратилган дастурлар амалга ошириляпти.

2016 йилга мўлжалланган дастурни бажариш натижасида меҳнат бозоридаги талаб ва таклиф чуқур ўрганилгани баробарида иқтисодиёт тармоқлари, ҳудудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастурлари қабул қилинган бўлиб, унда барча йўналишлар бўйича қарийб 1 миллионга яқин, жумладан, мақсадли комплекс дастурларига мувофиқ 396,9 минг, яқка тартибдаги тадбиркорлик, касаначиликни ташкил этиш, фермер ва деҳқон хўжалиқларини ривожлантириш орқали 595,9 минг иш ўрни яратилди<sup>2</sup>.

Аҳолини иш билан таъминлаш ҳудудий дастурга асосан шаҳарлар ва туманлар бандликка кўмаклашиш ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш марказларига 16141 киши иш сўраб мурожаат қилган. 15793 киши ишга жойлаштирилган, 200 киши қайта ўқитилиб, ҳақ тўланадиган жамоат ишларига 400 киши жалб қилинди, бўш иш ўринлари сони 4870 тани ташкил этмоқда.<sup>3</sup>

2016 йил давомида 107 мингдан ортиқ ёшлар ишга жойлаштирилгани, 19 минг

<sup>1</sup> Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 467-модда, 40(748)-сон 2016 й.

<sup>2</sup> <http://www.adolatgzt.uz/adolat/fraksiya/3609>

<sup>3</sup> [http://samarkand.uz/about\\_region/economic\\_indicators/2016\\_yarim\\_yillik](http://samarkand.uz/about_region/economic_indicators/2016_yarim_yillik)

нафардан зиёд ишсиз ёшлар зарур касбларга тайёрлангани, 52 минг нафар йигит-қиз эса ҳақ тўланадиган жамоат ишларига жалб этилгани аҳолининг бандлиги масаласини ечишда яна бир жиддий қадам бўлди<sup>1</sup>.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги ПФ-4947-сонли фармони қабул қилинди ҳамда 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг 5 та усувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини «Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили»да амалга оширишга оид Давлат дастури тасдиқланди. Ушбу ҳаракатлар стратегиясининг «Ижтимоий соҳани ривожлантириш» деб номланган тўртинчи йўналишида Худудларни комплекс ривожлантириш дастурлари ва Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталари томонидан тасдиқланган Аҳоли бандлигини таъминлаш дастурини сўзсиз амалга оширилишини таъминлаш мақсадида 2017 йил давомида саноатни (5440 та лойиҳа 131 мингта иш ўрни билан), қишлоқ хўжалигини (8430 лойиҳада 55,8 мингта иш ўрни билан) ва хизмат кўрсатишни (11 мингта лойиҳа 69,5 мингта иш ўрни билан) ривожлантириш бўйича вилоятлар, туманлар ва шаҳарлар ҳокимликларининг фаолиятини кучайтириш масалаласи кўзда тутилган<sup>2</sup>.

Хусусан, ушбу ҳаракатлар стратегиясининг тўртинчи йўналиши «Ижтимоий соҳани ривожлантиришнинг устувор йўналишлари»га бағишланган бўлиб, биринчи («Аҳоли бандлиги ва реал даромадларни ошириш») бандида қуйидаги масалаларга алоҳида эътибор қаратилган:

- аҳолининг реал пул даромадлари ва харид қобилиятини ошириш, кам таъминланган оилалар сони ва аҳолининг даромадлари бўйича фарқланиш даражасини янада камайтириш;

- бюджет муассасалари ходимларининг иш ҳақи, пенсия, стипендия ва ижтимоий нафақалар ҳажмини инфляция суръатларидан юқори миқдорда босқичма-босқич ошириш;

- янги иш ўринлари яратиш ҳамда аҳолининг, энг аввало, ўрта махсус ва олий ўқув муассасалари битирувчилари бандлигини таъминлаш, меҳнат бозори инфратузилмасининг мутаносиб ривожланишини таъминлаш, ишсизлик даражасини камайтириш;

- меҳнатга лаёқатли аҳолининг меҳнат ва тадбиркорлик фаоллигини тўлиқ амалга ошириш учун шароитлар яратиш, ишчи кучи сифатини юксалтириш, ишга жойлаштиришга муҳтож шахсларни касбга тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини кенгайтириш.

Маълумки, ҳозирги кунда тижорат банклари томонидан нафақат иқтисодийнинг реал сектори субъектларини кредитлашни янада кенгайтириш ва шу орқали мамлакатда ишлаб чиқариш ҳамда инвестицион фаолликни рағбатлантириш, балки аҳолини иш билан бандлигини таъминлаш ҳам банк тизими олдидаги муҳим вазифалардан бири бўлиб ҳисобланади.

2016 йилда касб-ҳунар коллежларини тамомлаган 511,5 минг битирувчи бандлигини таъминлаш, ёшларни тадбиркорлик фаолиятига кенг жалб этиш мақсадида 13 триллион сўм банк кредитлари ажратилди<sup>3</sup>. Бу иш ўринлари янги йирик саноат объектларини ишга тушириш, ишлаб турган корхоналарни реконструкция қилиш ва кенгайтириш, кичик бизнес, хусусий ва оилавий тадбиркорлик, хизмат кўрсатиш ва сервис соҳаларини ривожлантиришни бундан буён ҳам рағбатлантириш, касаначилик имкониятларини, шу жумладан, йирик корхоналар билан кооперациялашган касаначилик имкониятларини кучайтириш ҳисобидан ташкил этилди.

<sup>1</sup> www.uza.uz

<sup>2</sup> www.uzreport.uz

<sup>3</sup> 2016 йилда иш ўринларини ташкил этиш ва аҳоли бандлигини таъминлаш Дастури.

Шунингдек, тижорат банклари томонидан кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳаси ривожланишини молиявий қўллаб-қувватлаш, экспорт салоҳиятини ошириш ҳамда республика ҳудудларида янги иш ўринларини яратиш мақсадларига 2017 йилда жами 18,8 триллион сўм ёки 2016 йилга нисбатан 25 фоиз кўп миқдорда кредит маблағларининг ажратилиши кўзда тутилмоқда. Жумладан, оилавий тадбиркорлик ва ҳунармандчиликни ривожлантириш учун 455,4 миллиард сўм миқдорда ёки 2016 йилга нисбатан 27 фоизга кўп, хотин-қизлар тадбиркорлигини ривожлантириш учун 2 триллион сўм (25 фоизга кўп), хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини ривожлантириш учун 3,1 триллион сўм (28 фоизга кўп) ҳамда касб-ҳунар коллежлари битирувчиларининг бизнес лойиҳаларини молиялаштириш учун қарийб 401 миллиард сўмлик (19 фоизга кўп) кредит маблағлари ажратилади<sup>1</sup>.

Коллеж битирувчиларини кредитлаш қуйидагича тартибда амалга оширилади<sup>2</sup>:

- кредит тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш учун давлат рўйхатидан ўтган ёки юридик шахс устав фондида (устав капиталида) 50 фоиз ёки ундан ортиқ акцияга (улушга) эга бўлган Ўзбекистон Республикаси касб-ҳунар коллежларида ўқишни якунлаган кунидан бошлаб 3 йилдан ортиқ вақт ўтмаган битирувчиларга берилади;

- кредит тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш учун микрокредитлар банклар томонидан тўловлилик, муддатлилик ҳамда пул маблағларини муайян мақсадда ишлатиш ва қайтариш шартлари асосида:

- юридик шахс ташкил этмаган ҳолда фаолият юритаётган қарз олувчиларга — энг кам ойлик иш ҳақининг 200 бараваригача;

- юридик шахс ташкил этган ҳолда фаолият юритаётган қарз олувчиларга — энг кам ойлик иш ҳақининг 300 бараваригача миқдорда қайтариш муддатини узайтириш ҳуқуқисиз берилади;

- фаолиятни бошлаш учун айланма маблағларни шакллантириш, инвестиция лойиҳасининг техник-иқтисодий асосини ишлаб чиқишга — 12 ой муддатгача;

- қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш ва қайта ишлашни ташкил этиш учун айланма маблағларини тўлдириш, шунингдек асбоб-ускуналарни сотиб олишга — 2 йил муддатгача;

- инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш учун — 3 йилдан ортиқ муддатга берилади.

Кредитлар қуйидаги мақсадларга берилади:

- уруғликлар, минерал ўғитлар ва ўсимликларни кимёвий ҳимоя қилиш воситаларини сотиб олиш, чорвачилик, қуён боқиш, паррандачилик, балиқчилик ва асаричиликни ривожлантириш, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш ва қайта ишлаш бўйича кўрсатиладиган техник хизматлар учун тўловларни амалга ошириш;

- енгил конструкцияли ва муқобил ёқилғи манбалари ҳисобига ишлайдиган иссиқхоналарни қуриш, мева-сабзавотчиликда ишлатиладиган қишлоқ хўжалик техникалари ва механизмларини сотиб олиш;

- бевосита ишлаб чиқариш соҳаси — маҳсулотлар ишлаб чиқариш, хом ашё ва материалларни тубдан қайта ишлаш, ҳунармандчиликни ривожлантириш, касаначилик меҳнатини ташкил этиш, бинокорлик материаллари ишлаб чиқариш ва қуриш;

- хизматлар кўрсатиш ва сервис соҳасини ривожлантириш — аҳолига маиший, тиббий, сайёҳлик-экскурсия ва меҳмонхона хизмати кўрсатиш, автомобиллар ва бошқа техникаларни таъмирлаш бўйича хизмат кўрсатиш, транспорт хизмати кўрсатишни ривожлантириш;

<sup>1</sup> <http://cbu.uz/uzc/monetarnaya-politika/doklad-o-monetarnoy-politike/>

<sup>2</sup> Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2016 йил 3 февралда 2758-сон билан давлат рўйхатидан ўтказилган «Тижорат банклари томонидан касб-ҳунар коллежлари битирувчиларига микрокредитлар бериш тартиби тўғрисида»ги Низом.

- янги боғ ва токзорларни барпо этиш, илғор замонавий технологиялар, шу жумладан томчилатиб суғориш технологияларини жорий этиш.

Микрокредитдан фойдаланганлик учун фоиз ставкаси миқдори Марказий банкнинг қайта молиялаш ставкаси даражасидан юқори бўлмаган миқдорда, банкнинг имтиёзли кредитлаш жамғармаси ҳисобидан микрокредит ажратилган тақдирда Марказий банкнинг қайта молиялаш ставкасининг 50 фоизи миқдорида белгиланади.

Қуйидаги ҳужжатлар тақдим қилиниши лозим:

- қарз олувчининг банк ҳисобварағига пул тушумлари (пул оқими) прогнози кўрсатилган бизнес-режа;

- қарз олувчининг тегишли давлат солиқ инспекциясига тақдим қилган охириги ҳисобот даври учун бухгалтерия баланси (1-сон шакл), 90 кундан ортиқ муддатдаги қарзларга доир солиштириш далолатномалари, молиявий натижалар тўғрисида ҳисобот (2-сон шакл), янги ташкил этилган юридик шахслар ҳамда якка тартибдаги тадбиркорлар, юридик шахс ташкил этмаган ҳолда фаолият юритаётган деҳқон хўжаликлари бундан мустасно;

- қарз олувчига тегишли касб-ҳунар коллежи дипломининг нотариал тасдиқланган нусхаси;

- тегишли кредит таъминоти турларидан бири.

Шу билан биргаликда, республикамиз ҳудудларида аҳоли бандлигини таъминлаш ҳамда қўшимча даромад манбаини яратиш мақсадида тижорат банклари томонидан фуқароларнинг шахсий ёрдамчи хўжаликларида қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш, қорамол, қўй, эчки, қуён боқиш ва гўшт етиштириш, паррандачилик ва асаларичиликни ривожлантириш, ихчам иссиқхоналар ташкил этиш, шунингдек уруғ ва кўчатлар учун микрокредитлар ажратиш ҳажмини янада ошириш, хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини янада ривожлантириш орқали аҳоли бандлигини таъминлаш мақса-

дида тадбиркорлик субъектларига кредит маблағлари ажратиш ишлари амалга оширилмоқда.

Кичик корхона ва микрофирмалар ташкил этиш, фаолият кўрсатаётган корхоналарни кенгайтириш ҳамда реконструкция қилиш ҳисобидан янги иш ўринларини яратиш аҳоли бандлигини таъминлаш ва фаровонлигини оширишда муҳим аҳамият касб этади.

Шу сабабли тадқиқот натижаларидан келиб чиққан ҳолда, аҳоли бандлигини таъминлашнинг асосий йўналишларини аниқлаб олиш зарур деб ҳисоблаймиз.

Тадқиқот натижаларидан келиб чиққан ҳолда, аҳоли бандлигини оширишнинг қуйидаги муҳим йўналишларини келтириш мумкин:

- **биринчидан**, ҳақ тўланадиган жамоат ишларини кенгайтириш – иш топишда қийналаётган, ишлашга муҳтож аҳолини ишлаб чиқариш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш, шу жумладан, йўллар қуриш ва таъмирлаш, ободонлаштириш ишларида банд этиш;

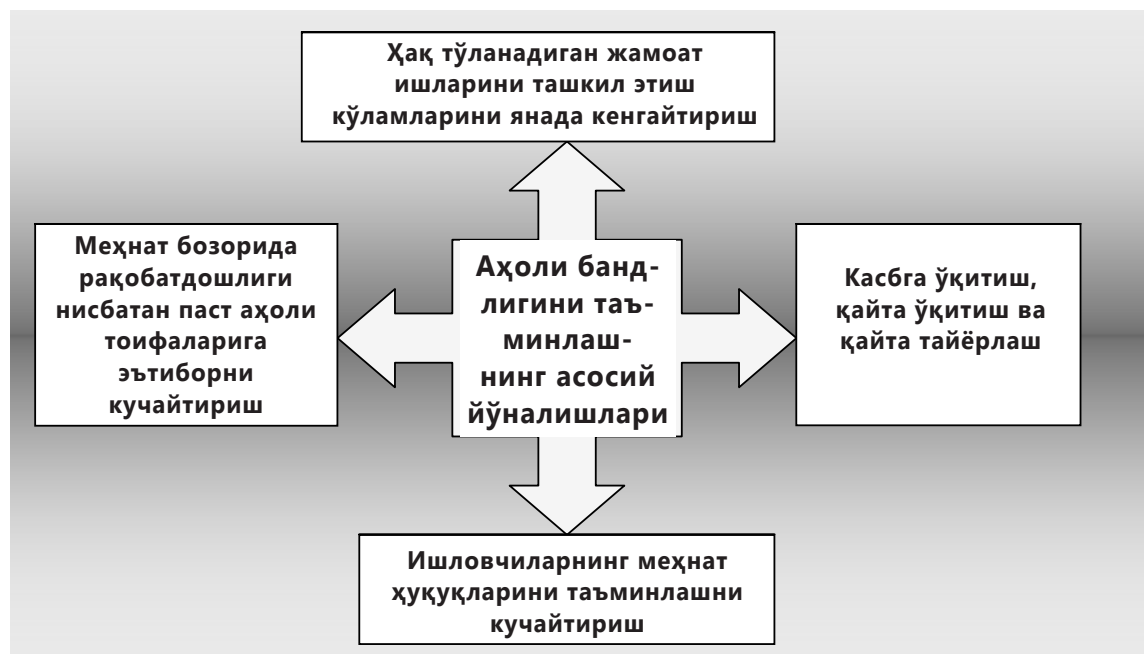
- **иккинчидан**, касбга ўқитиш, қайта ўқитиш ва қайта тайёрлаш – меҳнат бозорида ўз мутахассисликлари бўйича иш топа олмай қолганда фуқароларни янги иш ўринларига жойлашиш имконини берадиган касбларга ўқитиш ва ўргатиш;

- **учинчидан**, ишловчиларни меҳнат ҳуқуқларини таъминлаш – асоссиз оммавий равишда ишдан бўшатилишнинг олдини олишга алоҳида эътибор қаратиш, меҳнат қонунчилиги назоратини кучайтириш;

- **тўртинчидан**, меҳнат бозорида рақобатдошлиги паст аҳоли тоифаларига эътиборни кучайтириш – касаначиликни ривожлантириш, квотали иш жойларини таъминлаш, кам таъминланган оилаларни қўллаб-қувватлаш.

Шу билан биргаликда, электрон ахборот алмашинуви имкониятларини кенгайтириш – бўш иш ўринлари ва иш қидирувчилар ҳақидаги маълумотлар базаси имкониятларини кенгайтириш мақсадга мувофиқдир.

1-расм. Аҳоли бандлигини таъминлашнинг асосий йўналишлари.



Ҳудудий ахборот тизимининг зарурий-тузилмавий элементлари бўлиб, ҳудудда кадрлар тайёрлаш тизими ҳақидаги мавжуд давлат ва нодавлат иш билан бандлик хизмати органлари, иш берувчилар, уларнинг асосий тавсифи ва ривожланиш тенденциялари ҳақидаги маълумотлар базаси ҳисобланади.

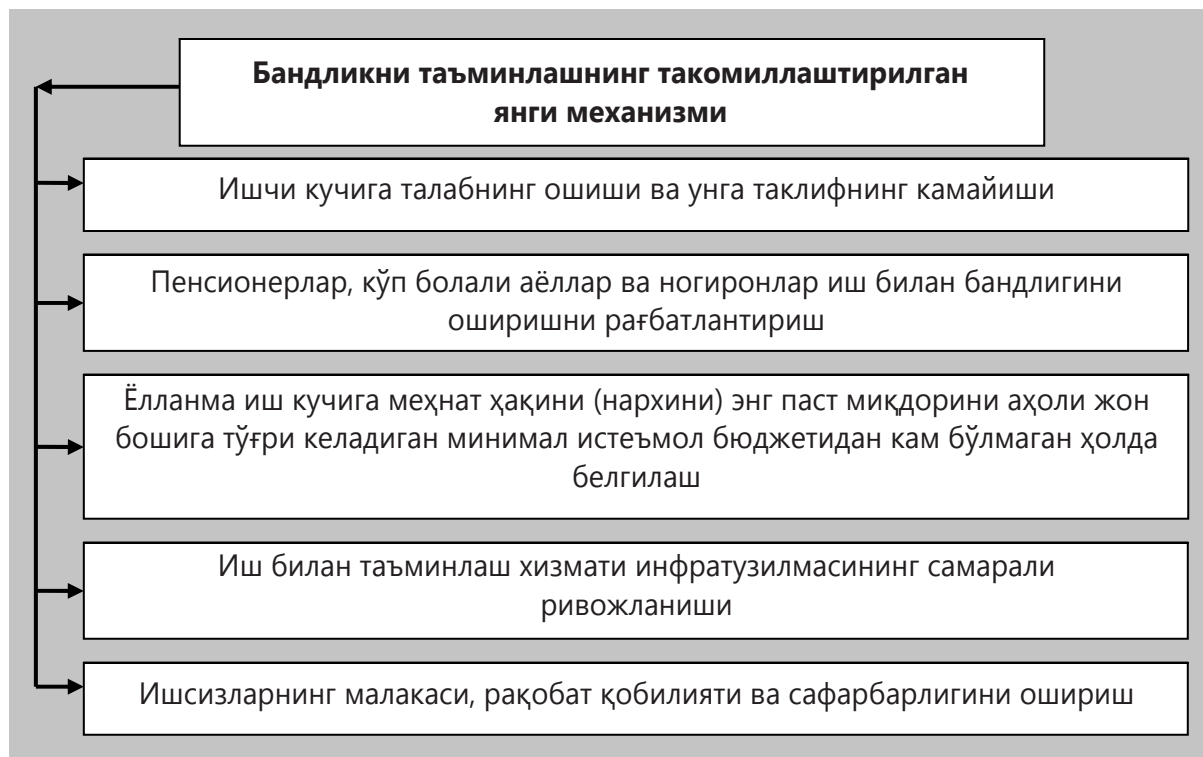
Миллий иқтисодиётда кенг кўламли ва чуқур таркибий ўзгаришлар шароитида иш билан бандлик сиёсатининг асосий воситаларидан бири – ишсизларга ихтисос беришдир. Ишсизларга ихтисослик бериш ва уларни ишга жойлаштиришга кўмаклашиш мақсадида ишлаб чиқиладиган махсус дастурлар ҳудудий ахборот тизимлари кўмаги билан ҳудудий иш билан бандлик хизмати органлари ёрдамига муҳтож бўлган ва меҳнат бозорида кам рақобатли бўлган ишсизлар категориясини аниқлаш имкониятини тезлаштиради. Меҳнат бозори ҳудудий ахборот тизимида тўпланган ишончли ва тўлиқ ахборотлар бундай ишсизлик муаммоларини ечишни энг самарали ёндашувлар асосида ҳал этиш учун имконият яратади.

**Ишчи кучининг қайта тақсимланиши** унинг меҳнат бозоридаги ҳаракати, бинобарин, ишчи кучига бўлган талаб ва таклиф ўртасидаги миқдор-сифат жиҳатидан мувофиқликка эришиш кўламларига бевосита таъсир этувчи омиллар ижтимоий-иқтисодий ривожланишнинг янгича шароитларини шакллантирадиган макро даражадаги омилларга боғлиқ. Шунинг учун ҳам ишсизлик даражасининг ҳаддан ташқари ошиб кетишининг олдини олиш ва ишсизларни ишга жойлаштиришга ёрдам бериш бўйича амалга ошириладиган чора-тадбирлар, бизнингча, қуйидагилардан иборат бўлмоғи лозим:

- меҳнат муносабатлари соҳасида ижтимоий ҳамкорликнинг уч томонлама механизмини такомиллаштириш;
- мамлакатнинг ҳар бир ҳудудида меҳнат ресурслари ва иш жойларининг ҳам сифат, ҳам сон жиҳатидан ўзаро мутаносиблигига эришиш;
- истиқболли тармоқларни жадал ривожлантириш йўли билан кўплаб янги иш жойларини барпо этиш.

Ташкилий жиҳатдан меҳнат бозори ижтимоий институтлар тизими сифатида майдонга

2-расм. Аҳоли бандлигини таъминлашнинг такомиллаштирилган механизми.



чиқар экан, мазкур бозор инфратузилмаси ривожланиши **аҳолининг оқилона иш билан бандлигининг** шаклланишида муҳим ташкилий тузилмалар мажмуи ҳисобланади. Меҳнат бозори инфратузилмаси ривожланишининг асосий мақсадлари меҳнатдан фойдаланиш муаммолари, унинг самарадорлигини ошириш билан боғлиқдир.

Амалиётда аҳолининг оқилона иш билан бандлиги ишчи кучига талаб ва таклиф ўртасидаги бозор мувозанатига эришишни билдиради. Бундай ҳолда ишсизликнинг йўл қўйилиши мумкин бўлган (табiiй) даражаси вужудга келади. Бундай мувозанат иш берувчилар ва ёлланма ишчиларнинг иқтисодий манфаатларининг энг муқобил даражада амалга оширилишини, уларнинг ўзаро уйғунлигини таъминлайди. Бунда ишчи кучига касбий малака тайёргарлиги ва меҳнат қобилияти бўйича мос нархлар белгиланади ва аста-секин аҳолини муносиб иш ўринлари ва иш ҳақи билан таъминлаш муаммоси ҳал этилади.

Аҳолининг оқилона иш билан бандлигини таъминлашнинг такомиллаштирилган янги механизми 2-расмда келтирилган асосий шарт-шароитларнинг таъсирини тартибга солиши лозим.

Ўзбекистонда замонавий меҳнат бозори ҳали таркиб топиш жараёнидадир. У ҳали мезон асосида ўзининг яққол қиёфасига эга бўлиб улгурганича йўқ. Мазкур бозорнинг шу жиҳатларини эътиборга олган ҳолда, унинг инфратузилмаси ривожланишининг барча демографик, ижтимоий, иқтисодий ва бошқа жиҳатлари қуйидаги мезонларда ўз аксини топади:

- ишчи кучига талаб ва таклиф ўртасида бозор мувозанатига эришиш; меҳнат бозорининг сифат кўрсаткичларини таъминлаш;
- аҳолининг иш билан бандлигига оид ахборотлар тизимини такомиллаштириш;
- кадрларнинг касбий ҳаракатчанлигини ривожлантириш;
- ишсизликни камайтириш; малакали меҳнат бозорини шакллантириш.

**1-жадвал. Ўзбекистон Республикасида меҳнат ресурсларидан фойдаланиш кўрсаткичлари, минг киши**

№	Кўрсаткичлар	2013 йил	2014 йил	2015 йил	2015 йилни 2014 йилга нисбатан фарқи, %да
1	Меҳнат ресурслари сони	17365,5	17841,0	18329,5	105,5
2	Иқтисодий фаол аҳоли сони	12929,9	13275,8	13658,0	105,6
3	Иш билан банд аҳоли сони	12303,1	12644,2	13014,1	105,8
4	Ишсизлар сони	626,8	631,6	643,9	102,7
5	Ишсизлик даражаси, фоизда	4,8	4,8	4,7	-0,1

Манба: 2015 йилда иш ўрни ташкил қилиш ва аҳоли бандлигини таъминлаш дастури.

Шунингдек, иш ўринларига бўлган эҳтиёжларга демографик омил сезиларли ва бевосита таъсир ўтказишни давом эттирмақда. 1985-1990 йилларда туғилиш юқори даражада бўлиб, ўша даврда 37 промиллини ташкил этгани, яъни ҳозирги вақтдагига нисбатан 1,7 баробар кўп бўлгани натижасида меҳнатга лаёқатли ёшга кираётган аҳолининг илдам ўсиш суръатлари сақланиб қолмоқда.

Жадвал маълумотларидан кўриниб турибдики, 2013-2015 йилларда меҳнат ресурслари сони 17365,5 минг кишидан 18329,5 минг кишига, яъни 5,5 фоизга кўпайган. Шу даврда иқтисодий фаол аҳоли сони 6,1 фоизга кўпайган ва тахмин қилинаётган даврда унинг меҳнат ресурслари таркибидаги улуши 74,3 фоиздан 74,5 фоизгача кўтарилган.

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаймизки, ишсизлик даражасининг ҳаддан ташқари ошиб кетишининг олдини олиш ва ишсизларни ишга жойлаштиришга ёрдам бериш бўйича амалга оширилаётган чора-тадбирлар бизнинг фикримизча, қуйидагилардан иборат бўлмоғи лозим:

- иш билан бандликнинг тармоқ ва профессионал таркибини такомиллаштириш, айниқса қишлоқ жойларида;
- мамлакатда оқилона иш билан бандликни таъминлаш;
- меҳнат бозорида рақобат механизмни йўлга қўйиш самарадорлигини ошириш, ишчи кучининг сифат кўрсаткичларини тўхтовсиз ошириб бориш мазкур механизмнинг асоси бўлиб ҳисобланади;

- самарали ва «эгиловчан» меҳнат бозорини шакллантириш, янги меҳнат бозори инфратузилмасининг фаолиятини такомиллаштириш, меҳнат бозорининг алоҳида сегментларига таъсир кўрсатиш орқали ишсизларда янги касбларга қизиқиш уйғотиш;

- меҳнат бозорида амалга оширилаётган чора-тадбирлар борасидаги ривожланган мамлакатлар тажрибасидан кенг фойдаланиш;

- ишсизларни ўқитиш ва қайта ўқитиш тизимини жорий этиш ва такомиллаштириш;

- ёшлар ўртасида ишсизликни камайтириш бўйича чора-тадбирларини ишлаб чиқиш%

- олий ўқув юртлари битирувчиларини ҳам кредитлаш механизмни жорий этиш ҳамда коллеж битирувчиларини кредитлаш механизмни такомиллаштириш;

- меҳнат биржаси иш фаолиятини янада жонлаштириш;

- янги иш ўринлари ярмаркаларини ҳар ой ташкил этиб бориш ва улар фаолиятни давлат назоратига олиш;

- янги иш ўринларини яратиш бўйича комплекс чора-тадбирлар ишлаб чиқиш, айниқса республикамизнинг чет туманлари ва қишлоқларида.

Бизнинг фикримизча, ушбу тадбирларнинг амалга оширилиши аҳоли бандлигини таъминлашнинг муҳим омили бўлиб хизмат қилади.



**Адабиётлар:**

1. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2016 йил 3 февралда 2758-сон билан давлат рўйхатидан ўтказилган «Тижорат банклари томонидан касб-ҳунар коллежлари битирувчиларига микрокредитлар бериш тартиби тўғрисида»ги Низом.
2. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 467-модда, 40(748)-сон 2016 й.
3. 2016 йилда иш ўрни ташкил қилиш ва аҳоли бандлигини таъминлаш Дастури.
4. [www.adolatgzt.uz](http://www.adolatgzt.uz)
5. <http://samarkand.uz>
6. [www.uza.uz](http://www.uza.uz)
7. [www.uzreport.uz](http://www.uzreport.uz)
8. [www.cbu.uz](http://www.cbu.uz)